

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

סוגיות במסכת סנהדרין: משפט וממשל

ד"ר איילת הופמן ליבזון | המחלקה לתלמוד ותורה שבעל פה
Topics in Tractate Sanhedrin: Law and Government | 09-204-01

הרצאה	סוג הקורס:
4 (2 ש"ש)	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
שנתי	סמסטר:
ראשון, 16:00	יום ושעה
בתיאום מראש	שעת קבלה:
ayelet.hoffmann-libson@biu.ac.il	מייל מרצה:
https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

בקורס זה נעסוק במערכות השיפוט והממשל כפי שעיצבו אותן חכמים במסכת סנהדרין. במהלך הקורס נלמד סוגיות נבחרות מתוך המסכת במטרה להרכיב תמונה רחבה של מערכת המשפט האידאלית ויחסה למוסדות השלטון הנוספים. נבחן את ההתפתחות בתפקידיהם של השופטים, העדים, המלך, הכהן והחכמים עצמם מהמקרא, דרך המקורות התנאיים ועד לסוגיות התלמודים מפרספקטיבה היסטורית, משפטית ותאולוגית.

מטרות/תוצרי הלמידה

1. התלמיד יכיר את דרך התפתחותן של מוסדות המשפט והממשל כפי שהם מתוארים במסכת ובמקורות מקבילים.
2. פיתוח מיומנויות על הדרך הפרשנות המחקרית, בדגש על סוגיות התלמוד הבבלי: זיהוי מקורות הסוגיה ויכולת הבחנה בין השכבות השונות, השוואה בין ירושלמי לבבלי, זיהוי מגמות הלכתיות ורעיוניות, השוואה למקורות אחרים בני הזמן.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

השיעור יורכב מהרצאה ודיון סביב חומרי למידה שיוכנו מראש על ידי התלמידים, על פי הנחיות מראש של המרצה. לפני כל שיעור יקבלו התלמידים הוראות מפורטות על קטע התלמוד ועל המקבילות אותן יש להכין לשיעור בעזרת פרשנים וחוקרים, בנוסף לקריאה המלווה.

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	מבוא לקורס ועקרונות המחקר התלמודי			
2	סקירת פרקי המשנה של המסכת והנושאים הכלולים בה: מבנה ומשמעות.			
3-4	מבנה מערכת המשפט		שפירא, "בית הדין במשנה"	
5	הפשרה		Shapira, "The Debate over Compromise"	
6-7	שופט, מלך וכהן.		Flatto, "The King and I"	
8-9	בית דין של בוררים		סבתו, "בית דין של בוררים"	
10-11	הכשרים והפוסלים לעדות ולדיינות		מלכה, "פסולי עדות"	

	כהנא, "דרישה וחקירה"		חקירת העדים	12-13
			הכרעת בית הדין	14-15
	לורברבוים, צלם אלהים: הלכה ואגדה		מיתות בית דין	16-17
	Berkowitz, Execution and Invention		מיתה וכפרה	18-19
	Hayes, What's Divine, Chapter 8		מצוות בני נח	20-21
	הלברטל, מהפכות פרשניות בהתהוותן, פרק שני.		בן סורר ומורה: ממשפחה לבית הדין	22-23
			עונש הכיפה	24
			חזרה וסיכום	25

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
15% מהציון הסופי	הכנה והשתתפות פעילה
15% מהציון הסופי	תרגיל
70% מהציון הסופי	מבחן מסכם

דרישות הקורס

ההכנה והשתתפות בשיעור הינם חובה.
הנוכחות בקורס חובה. סטודנטים שיחסירו יותר מ-15% ממפגשי הקורס, לא יוכלו לגשת למבחן.

שם הקורס	מס' הקורס
מבוא למדרש ואגדה	09663
מבוא לתנאים	09380/091389
מבוא לאמוראים	09382/091384

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה

1. ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים תשכ"ט, פרקים נבחרים
2. ח' אלבק, "לחקר התלמוד" (סוגיות ומאמרים שנתהוו על ידי העתקות ממקום למקום), תרביץ ג (תרצ"ב), 1-14; "לחקר התלמוד" (ההשתמשות במאמרי האמוראים), תרביץ ט (תרצ"ח), עמ' 162-178.
3. י"נ אפשטיין, מבואות לספרות האמוראים, ירושלים תשכ"ג, עמ' 188-239
4. מ' בנוביץ, "עדי ממונות", עטרה לחיים: מחקרים בספרות התלמודית והרבנית לכבוד פרופסור חיים זלמן דימיטריקובסקי, בעריכת דניאל בוירין ואחרים, ירושלים תש"ס, עמ' 28-49.
5. ה' גרשוני, ברייתות המקבילות לתוספתא בתלמוד הבבלי (מסכתות בבא בתרא וסנהדרין), עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית תשפ"ב.
6. ד' הלבני, מקורות ומסורות: ביאורים בתלמוד—מסנהדרין עד הוריות, ירושלים תשע"ב.
7. מ' הברטל, מהפכות פרשניות בהתהוותן, ירושלים תשנ"ז.
8. ד' הנשקה, "עדים זוממים: לפתרונה של חידה עתיקה", תרביץ עב (תשס"ג), עמ' 345-387.
9. א' וייס, התהוות התלמוד בשלמותו, ניו יורק תש"ג, פרק ד [סוגיות מקבילות], עמ' 172-217
10. א' וייס, "לחקר המשנה והתלמוד" (ריש סנהדרין), על המשנה, עמ' 133-154
- מנחם כהנא, "דרישה וחקירה" לאור חקירתה של דרשה חדשה בספרי זוטא לדברים", עטרה לחיים, בעריכת דניאל בוירין ואחרים, ירושלים תש"ס, עמ' 112-128.
11. מ' כהנא, "לחקר עריכתן המגמתית של סוגיות: עיון בשלוש סוגיות בפתיחת בבלי סנהדרין", מתלמידיו של אהרן: עיונים בספרות התנאית ומקורותיה לזכרו של אהרן שמש, תעודה לא (תשפ"א), עמ' 279-316
12. י' לורברבוים, מלך אביון: המלוכה בספרות היהודית הקלאסית, ירושלים תשס"ט.
13. י' לורברבוים, צלם אלהים: הלכה ואגדה, ירושלים תשס"ד.
14. א' מלכה, "פסולי עדות, בן ההלכה התנאית למשפט הרומי: ארכיאולוגיה של מוסד משפטי", בפרט ובכלל 5 (2019), עמ' 76-120.
15. ש' נאה, 'אין אם למסורת, או: האם דרשו התנאים את כתיב התורה שלא כקריאתו המקובלת', תרביץ סא (תשנ"ב), עמ' 401-448
16. ד' סבתו, "מאדם עד נח: קובץ מצוות בני נח בתוספתא", *JSIJ* 16 (2019), עמ' 1-35.
17. מ' סבתו, "בית דין של בוררים (סנהדרין ג, א-ג)", ספר היובל לרב מרדכי ברויאר, בעריכת משה בר אשר, ירושלים תשנ"ב, עמ' 463-485.
18. מ' סבתו, כתב יד תימני למסכת סנהדרין (בבלי) ומקומו במסורת הנוסח, ירושלים תשנ"ח
19. מ' סבתו, "מינוי מלך ובניית בית הבחירה: עיון מחודש", תרביץ עו (תשס"ז), עמ' 353-384.
20. מ' סבתו, "עדות מיוחדת' בדיני ממונות: האם הכשירו חכמים גם עדות מצטברות?", סידרא כז-כח (תשע"ג), עמ' 175-205.

21. מ' סבתו, "פסולי עדות", סידרא, כג [תשס"ח], עמ' 5-30.
22. מ' סבתו, תלמוד בבלי מסכת סנהדרין פרק שני: מהדורה פירוש ועיון משווה במקבילות, ירושלים תשפ"ב.
23. מ' סבתו, תלמוד בבלי מסכת סנהדרין פרק שלישי: מהדורה פירוש ועיון משווה במקבילות, ירושלים תשע"ח
24. ש"י פרידמן, "על דרך חקר הסוגיה", סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו יורק וירושלים, תש"ע, עמ' 3-36
25. י' רוזן צבי, "פרוטוקול בית הדין ביבנה? עיון מחודש בתוספתא סנהדרין פרק ז", תרביץ עח (תשס"ט), עמ' 447 – 477.
26. ע' רדזינר, דיני קנסות: מחקר במשפט התלמוד, נבו תשע"ד
27. ח' שפירא, "בית הדין במשנה: עיון מחודש במשנת סנהדרין פרק א", תרביץ פח (תשפ"ב), עמ' 139 – 182.
28. B. Berkowitz, *Execution and Invention: Death Penalty Discourse in Early Rabbinic and Christian Cultures*, Oxford—New York, 2006.
29. D. Flatto, "The King and I: The Separation of Powers in Early Hebraic Political Theory," *Yale Journal of Law and the Humanities* 20 (2008), pp. 61-110.
30. C. Hayes, *What's Divine about Divine Law? Early Perspectives*, Princeton, 2015.
31. J. Jany, 'Private Litigation in Sasanian Law,' *Iranica Antiqua* XLV (2010), pp. 395–418
32. H. Shapira, "The Debate over Compromise and the Goals of the Judicial Process," *Dine Israel* 26-27 (2009-2010), pp. 183-228.